

ВИЗАНТИЈСКО-СЛОВЕНСКА ЧТЕНИЈА II

ПРОГРАМСКИ ОДБОР

Др Александар Наумов (Венеција)
Др Ангелики Деликари (Солун)
Др Изабела Лис Вјелгош (Познањ)
Др Георгиос Нектариос Лоис (Патра)
Др Димитар Пеев (Берлин)
Др Валентина Гулевска (Битољ)
Др Бранко Горгиев (Ниш)
Др Ивица Живковић (Ниш)
Др Кристина Митић (Ниш), секретар
Др Драгиша Бојовић (Ниш), председник

ВИЗАНТИЈСКО-СЛОВЕНСКА ЧТЕНИЈА II

Зборник радова са Међународне научне конференције,
одржане 24. новембра 2018. године на Универзитету у Нишу

Уредници:
Драгиша Бојовић
Кристина Митић

Центар за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу
Међународни центар за православне студије, Ниш
Центар за црквене студије, Ниш

2019.

САДРЖАЈ

Кристина Митић <i>Време садашње</i>	9
Димитар Илиев <i>Plutarch and St. Basil on the use and value of poetry: philosophical and theological approaches</i>	11
Димитар Илиев <i>Плутарх и Св. Василиј за грчката литература: философски и богословски аспекти</i>	31
Слађана Ристић Горгиев <i>Апофатика интерперсоналних односа у филозофији хришћанства</i>	33
Slađana Ristić Gorgiev <i>Aporhaticity of interpersonal relations in the philosophy of Christianity</i>	42
Бранко Горгиев <i>Термин Уростасис у антици и раном хришћанству</i>	43
Branko Gorgiev <i>The term Hypostasis in Antiquity and early Christianity</i>	53
Александар Петровић <i>Тематизација времена и мисаона фигурација Старца Дана у Ареопагитовим Божанским именима</i>	55
Aleksandar Petrović <i>Thematisation of the time and a thinking figuration of Old Man of Day in Areopagit Divine Names</i>	67
Владимир Цветковић <i>Тајна Доротејевог круга из Дечанског рукописа број 85. Историја једне рецепције</i>	69
Vladimir Cvetković <i>The mystery of Dorotheus' circle from Dečani Manuscript No. 78. History of a reception</i>	80
Александар Стојановић <i>Савремени феномен повратка српског народа у цркву у светлу одлука Анकिрског сабора из 314. године: у којој мери је прихватање нових верника било сагласно отачкој етици, предању и канонима цркве?</i>	81
Aleksandar Stojanović <i>Return of Serbian people to the church in the light of the decisions of the Synod of Ancyra (314. a.d.): to what extent was the acceptance of the new believers in accordance with father's ethics, tradition and canons of the church?</i>	86

Бобан Миленковић <i>Екуменизам, магијска религија секуларизма</i>	87
Boban Milenković <i>Ecumenism the magical religion of secularism</i>	102
Ивица Живковић <i>Богословске импликације поетике научних и филозофских термина у антици у делима Бранка Горгиева</i>	103
Ivica Živković <i>Theological implications of the poetics of the antique scientific and philosophic concepts in the works of Branko Gorgiev</i>	119
Johannes Hvaal Solberg <i>Norwegian king Olav Tryggvason and Grand Prince Vladimir of Kiev – the Baptisms of Rus and christianization of Norway</i>	121
Јоханес Хвал Солберг <i>Норвешки краљ Олав Тригвасон и велики кнез Владимир Кијевски – преобраћење Руса и христјанизација Норвешке</i>	132
Ирена Љубомировић <i>Хришћани и пагани у IVвеку – религијска нетрпељивост и верско насиље</i>	133
Irena Ljubomirović <i>The Christians and the Pagans in the fourth century – religious intolerance and religious violence</i>	140
Antonios Vratimos <i>Greek secondary sources on Romanos IV Diogenis(1068–1071 a. d.)</i>	141
Антониос Вратимос <i>Извори другог реда на грчком језику о владавини Романа IV Диогена (1068-1071).</i>	149
Јасмина Шаранац Стаменковић <i>Рецепција Светог Писма у Пселовом похвалном говору посвећеном Цару Михаилу VII Дуки</i>	151
Jasmina Šaranac Stamenković <i>The reception of Biblical motifs in Psellos' panegyric devoted to Michael VII Doukas</i>	156
Душан Јеротијевић <i>Духовна и световна дипломатија Светога Саве</i>	157
Dušan Jerotijević <i>Spiritual and secular diplomacy of St. Sava</i>	169
Драгана Јањић <i>Појам митрополије – у канонима васељенских и помесних сабора</i>	171
Dragana Janjić <i>The term of metropolis in the canons of the local and the ecumenical councils</i>	178

Зоран Чворовић <i>Кривично дело паљевине у српском и руском средњовековном праву</i>	179
Zoran Čvorović <i>A comparative example of the reception of Byzantine law: arson in the Serbian and Russian medieval law</i>	193
Бојан Томић, Милица Томић <i>Примери тежњи за веродостојним сагледавањем личности из историје науке, образовања и културе</i>	195
Bojan and Milica Tomić <i>Examples of pursuits for reliable consideration of persons from the history of science, education and culture</i>	201
Mária Antónia Strýčková <i>Bazilovič and his liturgical work explicatio sacrae liturgiae / tolkovanije svjaščennija liturgii in the historical and liturgical contex of the 18th century in the Mukachevo eparchy</i>	203
Марија Антонија Стричкова <i>Базиловић и његов литургијски рад – објашњење Свете литургије у историјском и литургијском контексту 18. века у Мукачевској епархији</i>	213
Јелена Газдић <i>Црквенословенизми у цетињској Грлици (1835-1839) и друштвеноисторијски контекст</i>	215
Jelena Gazdić <i>Church slavonic elements in the almanac-yearbook of Cetinje Grlica and socio-historical context</i>	223
Драгиша Бојовић <i>Свети Јован Златоуст и Доментијан: симболика сунца</i>	225
Dragiša Bojović <i>Domentijan and St. John Chrysostom: symbolism of the sun</i>	231
Витомир Митевски <i>Византијска и јужнословенска епска поезија</i>	233
Vitomir Mitevski <i>Byzantine and south slavic epic poetry</i>	239
Милош Живковић <i>Мотив посете Тамној земљи у српској Александриди</i>	241
Miloš Živković <i>The motiv of the Dark land in the Serbian Alexander romance</i>	251
Милена Давидовић <i>Наративни дискурс у делу Стефана Првовенчаног</i>	253
Milena Davidović <i>Narrative discourse in life of St. Simeon by Stefan the First-crowned</i>	268

Ирена Плаовић	
<i>Краљичин говор: Јелена Анжујска као књижевна беседница</i>	269
Irena Plaović	
<i>Queen's speech: Queen Jelena as a literary orator</i>	274
Александра Костић Тмушић	
<i>Мотив безмолвија у Житију Светог Патријарха Јефрема</i>	275
Aleksandra Kostić Tmušić	
<i>The motif of hesychasm in Hagiography of Saint Patriarch Jefrem</i>	282
Снежана Милојевић	
<i>Чудо које зауставља зло на примерима из старе српске књижевности</i>	283
Снежана Милоевич	
<i>Чудо, остававши зло, на примерах старе српске књижевности</i>	293
Јелена Младеновић	
<i>Чуда у поезији Милосава Тешића</i>	295
Jelena Mladenović	
<i>The miracle in the poetry of Milosav Tešić</i>	303
Слађана Алексић	
<i>Допринос Светог Владике Николаја Велимировића хришћанској семиологији</i>	305
Слађана Алексич	
<i>Вклад Св. Николая сербского в христианскую семиологию</i>	315
Мирјана Филиповић, Бојан Томић	
<i>Комуникација и информација сакралне и профане уметности</i>	317
Mirjana Filipović, Bojan M. Tomić	
<i>Communication and information of sacral and profane art</i>	323
Прилог	
<i>Програм скупа</i>	325

Драгана Јањић

Институт за Српску културу – Приштина/Лепосавић

Међународни центар за православне студије, Ниш

E-mail: dragana.janjicka@gmail.com

ПОЈАМ МИТРОПОЛИЈЕ - У КАНОНИМА ПОМЕСНИХ И ВАСЕЉЕНСКИХ САБОРА**

Апстракт: Развој митрополитске установе кроз однос епископа главног града – митрополита и устројство њихове јерархијске надлежности у склопу Саборне црквене организације биће тема рада. Хронологијом успостављања митрополитске организације у правилима Помесних и Васељенских сабора указаће се на значај ове установе у црквеном устројству.

Кључне речи: митрополија, Црква, канони, град, митрополит, област, јурисдикција.

Територијална црквена организација у Римском царству, са становишта политичке припадности, поистовећује се углавном са цивилном римском управном организацијом, подељеном на префектуре, дијецезе и провинције. Реорганизација Диоклецијанове провинцијске управе на дијецезе, у циљу разграничења централне и провинцијске управе, у време Константина Великог је усавршена поделом на префектуре, а свака префектура обухватала је неколико дијецеза, а свака дијецеза већи број провинција. На челу префектура били су префекти (*ἐπαρχος*), који су резидирали у главним градовима провинција – *метрополама* (*μητροπολις*).¹

Ширењем хришћанства, покушаји јерархијске организације означавали су реализацију одређеног црвеног устројства на територијама под управом провинција у унутрашњости земље, познате као *ragi* (руралне, омеђане територије) или *visi* (предграђе града, мала варошица), насупрот градовима *civitas, urbs, oppidum*, који су уживали потпуну самосталност *respublicas*.² За хришћанство се може рећи да је било један урбани феномен који је остао да траје кроз векове. Стварањем руралних заједница, оне су и еклисиолошки, биле инфериорне градским, односно урбаним заједницама, што ће бити једно од питања на саборима у Анкири (314) и Неокесарији (315). Одлукама сабора дефинише се консолидација епископске власти над територијом којом управља и уређује се јурисдикција епископа града – *episcopus civitatis*, над одређеном урбаном и руралном територијом (Анкирски сабор (314) правилом 13; Неокесаријском сабору (315) правило 13. и 14.³

Првобитна црквена организација гравитирала је према главним градовима провинција (*ἐπαρχία*), где се политичкој организацији у Царству прилагођавала

1 Острогорски 1969, 54-59. Lampe 1961, 511, 870.

2 Зизјулас 1997, 105. Toutain 1873, 273. Grenier 1873, 854. Kaplan 2009, 502-503.

3 Hefele 1907, I/1, 314, 333-334. Eusèbe de Césarée, 1958, VIII, 1, 7 et 8. Vogel, 1979, 273-274. Batiffol 1914, 110-114. Adesi, 1998, 54-55.

титулатура епископа града, настањених у метрополама, тако да је постало нормално да епископ главног града – митрополит, преузме право надзора над другим епископима у њиховој политичкој области, у сагласности са праксом магистрата у престонци, чија се јурисдикција простирала дуж целе провинције.⁴

Основа црквене организације, односно митрополитског устројства Цркве, успостављена је 34. Апостолским правилом које гласи: *Да епископи свакога народа треба да знају Првога између њих и да га сматрају као главу и ништа сувишно дане чине без његовог мишљења...а ни онај нека не чини ништа без знања свију*, да би своје утемељење добило на Првом Никејском сабору (325), 4. правилом, увођењем митрополитског система у Цркви и установљењем звања епархијског митрополита (*τῆς ἐπαρχίας ἄρχων*), Епископ свакако треба да се поставља од свих епископа у области; а ако то буде неко, или због хитне потребе, или због даљине пута, нека се на сваки начин тројица сакупе на једно место, а отсутни нека свој глас пристанка дају кроз писма, и тада нека се учини избор. А потврда тог догађаја припада у свакој области митрополиту (*ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτη*), који је имао првенство (*πρεσβεῖα*) црквеног поглавара дотичне управне области (*διοίκησιν*).⁵ Смисао речи *διοίκησιν* подразумевала је једну променљиву површину територијалног простирања, састављене из неколико мањих области, епархија, док је *ἐπαρχίας* чинила саставни део дијецезе или је представљала групу провинција администрирану од стране егзарха или патријарха.⁶ С друге стране, појам *διοίκησιν* употребљава се за означавање парохије, црквене заједнице једног места – (*παροικία*), али и самосталне црквене области једног епископа – епископије, односно дијецезе (18. правило Апост. Сабора; 3. 9. и 21. правило Антиох. сабора; 18. 19. 53. и 56. правило Карт. сабора).⁷

Сабор у Никеји потврдио је право првенства части главних епископских катедри и прихватио да политичка подела провинције буде основа разграничења црквене јурисдикције, (*Нека се држе стари обичаји који постоје у Египту, Ливији и Пентапољу, да епископ у Александрији има власт над свим тим областима, пошто је и епископу у Риму то уобичајено, а тако исто и у Антиохији*)” (6. правило I Васељ. сабора), односно „Епископи да не наступају преко управне области на Цркве ван граница, нити да смућују Цркве, него, по канонима, Александријски епископ да управља само онима у Египту; епископи Истока да управљају само Истоком, уз очување првенства признатих Никејским канонима Антиохијској Цркви; и епископи Азијске области да управљају само у Азији; и епископи Понтијске области само у Понту; и Тракијски да управљају само у Тракијској области (2. правило II Васељ. сабора), следећи јерархијском рангу, сходно старим обичајима – предању (*τὰ ἀρχαῖα ἔθνη*), с намером да се утврди једна нова институција – митрополитска управа над управним областима – епархијама, под чијом надлежношћу би било неколико подручних провинција којима администрира епископ-митрополит (*τοῦ μητροπολίτου ἐπίσκοπος*). У погледу признања јерусалимском епископу првенство части (7. правило), показује да се митрополитски систем разграничења не може применити у овом случају, јер иако му је признато првенство части међу свим осталим обласним епископима, митрополитска права и даље ће задржати митрополит Кесаријски, сходно политичком односу Кесарије према Јерусалиму. (6. и 7. правило I Ник.; 2. 3. правило II Васеље. Конст. (381); 9. правило Антох. (341); 12. правило Лаодик. (друга половина IV века); 17. и 53. правило Кртаг.

4 Милаш 2004, I, 292. Fliche, Martin 1995, 571. Dvornik 1966, 31. Троицки 2011, 396.

5 Hefele 1908, II/2, 21-24. Бумис 2011, 117-118.

6 Hefele 1908, II/1, 22-23. Милаш, 2004, I, 242-243. Lampe 1961, 372-373.

7 Милаш, 2004, I, 72; II, 152-154, 188-191, 194. Јевтић 2005, 254, 257, 263, 325, 339, 343.

(419); правило 2. III Васељ. Еф. (431), 28. правило Халк. и 36. и 38. правило VI Трулског (691).⁸

С тим у вези, 34. правило допуњује 9. правило Антиох. и 53. правило Картаг. (419), а с њим се уређује надзор над епископима у митрополији од стране епископа који је заузимао прву катедру међу њима са титулом митрополита (*μητροπολίτης*) или епископа митрополије (19. правило IV Васељ. Халк. и 8. правило Васељ. Петошестог Трулског), а према политичком називу главног града (*μητροπόλις*), уз забрану оснивања нове епископске катедре, ако за то није било потребе (6. правило Сард.; 12. правило IV Васељ. Халк.).⁹ При томе треба имати у виду да се митрополиту признају законска овлашћења у вези очевидне дозволе да одлуке локалних провинцијских сабора постану валидне, што ће резултирати да позиција митрополита условљава значај и законитост саборског рада (9. правило Антиох. саб.)¹⁰ Иначе 34. апостолско правило и 9. правило Антиохијског сабора (*Епископ у свакој области треба да познају Првога у митрополији епископа, који има старање о читавој области, зато што се у митрополију одасвуд стичу сви који имају послове. Зато се нађе за добро да он и у части претходи и да остали епископи ништа сувишно без њега не чине...а надање да не предузима ништа без епископа митрополита, нити овај без сагласности осталих*) представљају темељ канона Цркве унутар Саборног деловања и организовања Цркве, а митрополитски систем је представљао базу за стварање предуслова установи Патријаршија. Сматра се да су Оци Другог Васељенског сабора 381. године (правило 2), формално положили темеље Патријаршијском преимућству, али сама установа патријараха не припада овом сабору.¹¹ Термин *патријарх* превремено је од стране црквеног историчара Сократа примењена на представнике Цркве, Другог Васељенског сабора, где се каже: *они (цариградски оци) установише патријаршије, при чему се употреба термина приписује цару Теодосију II (408-450) у законској одредби (Cod. Theod. I.3), када је патријархом ослновио римског и цариградског епископа, док је цар Јустинијан I (527-565) озваничио назив патријарха 546. године својом 123. новелом, гл. 22.*¹² Други Васељенски сабор (381) *на свој начин* уводи термин *егзарх* – *ἑξάρχος*, који би се пре свега односио на митрополита једне шире провинције, који има више области под собом – *τὸν ἑξάρχον τῆς διοκῆσεως*, што је својеврсни осврт на правила 3. и 5. Сердичког сабора, *Треба најпре изосталог епископа опоменути писмом егзарха те обласи – велом за епископа митрополије*, да би 9. и 17. правилом IV Васељенског сабора, право егзарха провинције да арбитражира у црвеним споровима остало непромењено, али се по први пут истичу нова права – привилегије Цариградском престолу, да се митрополиту (патријарху) друге црквене области, суди пред Цариградским епископом: *А ако епископ или клирик има спор са митрополитом те области, нека се обрати или егзарху провинције или престолу царског Цариграда, и нека се код њега суди* (9. правило). Потребно је имати у виду да је Картагински сабор (419) право апелације признавао *Првенствујућима (митрополитима) својих области* (правило 10. 28. и 39), односно да *Епископ првог престола да се не назива егзарх свештеника, или врховни свештеник, или ништа томе*

8 Јевтић 2005, 45, 69, 71-72, 160-161, 257, 291, 324, 339-340. Hefele, 1907, I/1, 540, 556, 569-576. Милаш 2004, I, 177, 292, 518-519.

9 Милаш 2004, II, 59, 188-190. Јањић 2015, 37. Hefele 1907, I/2, 539, 543, 800-801. Јевтић 2005, 45, 69, 114, 144. Lampe 1961, 870.

10 Turner 1912, 82.

11 Милаш 2004, I, 246. Hefele 1908, II/2, 791-795.

12 Јевтић 2005, 45, 71, 109. Hefele 1907, I/1, 556. Id 1907, I/2, 777. Id 1908, II/2, 791. Socratè Constantinople, 2006, V, VIII, 14, 167. Sozomèn 2008, 104-109. Code Théodosien livre XVI, 2005, 1, 3, 117. Corpus Iuris Civilis 1888, 611-612. Јањић, Ђокић 2015, 87-109. Herman 1947, 539.

слично, него само епископ првог престола, због тенденција које су почеле да се пројављују међу првим по значају епископским катедрима.¹³

Хронолошки посматрано западни аутори сматрају да помен *prima cathedra episcopatus* налазимо на сабору у Елвири 306. године (58. правило), која би могла бити сматрана првим митрополитским седиштем ако се има у виду да је сабором председавао најстарији епископ провинције, који је имао јурисдикцију над другим епископима провинције, груписаних без првенства, при чему је седиште најстаријег одређивало *prvu епископску катедру*. Верификацију за донете одлуке на сабору у Елвири налазимо у одлукама дисциплинарног карактера донете на помесном сабору у Арлу, 314. године, сматра се да претходе одлукама Првог васељенског сабора у Никеји (325), где су одређене одредбе преузете и модификоване (Арл, правила 1, 2, 8, 16, 18, 20, 22), пре свега када је у питању епископска хиротонија (Арл, 20. правило), с том разликом што сабор у Арлу не препознаје епископа митрополитске области, већ само епископе различитих градова.¹⁴

Достојанство митрополита, односно градова који су царским граматама почаствовани називом митрополије (6. и 7. правило I Вас. сабора; 2. и 3. правило II Васељ. сабора; 8. правило III Васељ. сабора), пребрегавају се првобитна права појединим дијецезалним митрополијама (понтјиска, азијска и тракијска), потчињавајући их Цариградском епископу (9. и 28. правило IV Васељ. сабора; Е, 11, Влас. Синтагма), успоставља *de jure* равнотежа између повластица части и повластица власти, искључиво за цариградску цркву.¹⁵ Тако у коментару Властареве Синтагме *О старешинству и привилегијама које цркве имају*, дијецезалне цркве имале су право пограничних мисија, чиме се отвара питање *етничких цркава*. Потврду о црквама формираним од варвара хришћана налазимо, уосталом, у листама епископа, учесника на Првом Васељенском сабору (325), док би правило 2. Другог Васељенског сабора (381) документовало двоструку повезаност црквене одредбе која се заснива на територијалном и етничком принципу: територијалном – цркве које припадају истој провинцији и етничком – *еклесије* установљене на националној основи и администриране према установљеном обичају отаца, сходно њиховом првобитном етничком обележју. Овако установљене етничке *еклесије* одговарају политичким потребама царства и објашњавају се привилегијама додељеним епископу Цариградског престола, 381. године, као разлог за доношењем чувеног 28. правила IV Васељенског сабора, у циљу све веће потребе цариградског престола да уврсти у *еклесија католика* и не тако удаљене варваре, и тиме преузме право заштите ромејског идентитета повезаног са никејском ортодоксијом.¹⁶ Не негирајући да су митрополити провинција Азије, Понта и Тракије, све до IV Васељенског сабора били самостални, Оци сабор донели су одлуку да се митрополити наведених провинција рукополажу од Цариградске Цркве, оправдавајући ову одлуку ставом да се тиме *уређује благопоредак митрополијама*, потврђен предходним саборским одлукама, не толико Цариградском престолу, него потреби да установи ред у митрополији.¹⁷ Наиме, реч је о принципу од основног значаја како би се дошло до

13 Јевтић 2005, 329, 333. Kaplan 2017, 1022. Schoell, Kroll, *Corpus Iuris Civilis*, III, *Novelle*, Berolini, 1899, *Novella V*, 28-35; *Novella CXXIII*, 593-625; *Novella CXXXIII*, 665-676; *Novella LXXIX*, 388-390.

14 Hefele 1907, 1/1, 253-254, 275-298. Vogel 1979, 276-277. Batiffol 1924, 45-48.

15 Милаш 2004, I, 359-360. Јевтић 2005, 117-119. Троицки 2008, 49-65. *Матија Властар Синтагма* 2013, 195.

16 *Матија Властар Синтагма* 2013, 193. Adesi 2014, 111-122.

17 Милаш 2004, I, 390-391, 395. Јевтић 2005, 117-119.

правног *разлога халкидонске* ратификације, која признаје епископу Цариграда, Новог Рима, ранг јерахијског првенства једнак оном који је додељен од стране Светих Отаца римском епископу (поновљено 36. правило Петошестог Васељенског сабора).¹⁸

Црквена организација у Царству била је скоро санкционисана у IV веку законским одредбама на сабору у Халкидону. Саборске одлуке које се односе на надлежности „епископа града” одредиле су прецизно канонску повезаност у јерархијском и територијалном домену. Наиме, правила допуштају да се истакну како веза између града и локалне Цркве, обухватајући не само територијални идентитет, него и повезаност јерархијског ранга.

У случају *новооснованог царском влашћу новог града (митрополе) или уколико ће се ускоро новоосновати неки град*, правило 17. IV Васељенског Халкидонског сабора прецизира да треба ускладити црквени поредак са државним/грађанским, односно следећи државној организацији, чиме је наглашено достојанство митрополита, односно градова који су царским граматама почаствовани називом митрополије.¹⁹ Правило 12. IV Васељ. сабора предвиђа да се свргну, због кршења црквене дисциплине они епископи, који да би постигли митрополитско достојанство покушавају да наговоре цара да подели на два дела епархију којој припадају на начин да се одреди присуство два епископа митрополита у области једне провинције, односно да се част митрополита додели и оним градовима у којима су сазивани сабори, што је било повод за доношење 29. правила (нпр. На сабору у Халкидону, прихваћено је да се град почаствује титулом метрополе, али без промена привилегија Никомедијској митрополији, док се одбија стварање нове црквене Бејрутске митрополије, према принципу један митрополит у оквиру цивилне провинције – у овом случају *Phoenicia prima*. Случај поделе области царском наредбом везује се и за покушај цара Валента да одвоји град Тијану од Кесаријске митрополије и прогласи је метрополитом у време Св. Василија).²⁰ И у Риму је било прихваћено начело прилагођавања политичкој подели Царства, где је јурисдикција Римског епископа у одређеним дијецезама Источног Царства довела до измене њиховог статуса, као у случају Солунског митрополита где је било седиште префекта Илирика, у намери да сачува права над овом облашћу, произведши га у достојанство Викара – митрополита, коме је поверено првенство у дотичној области, али држећи се принципа да право одлучивања буде резервисано за епископа Рима.²¹ Са извесним одступањима, Сабор царској власти признаје право доделе достојанства митрополита, епископу главног града, односно метрополи у грађанском смислу, уз назначена канонска ограничења и уз потпуно очувана права канонски изабраног митрополита над митрополијом којом управља.²²

Овим каноном припрема се терен за нову Црквену организацију која треба да се прилагоди новим држаним и грађанским обрасцима (τύποις - облицима управе), (38. правило Петошестог Васељ. саб.) припремајући терен за 39. правило Петошестог Трулског сабора, о оснивању града *Нове Јустинијане* – Архиепископије Кипарске, привремено потчињене Кизичкој митрополији (која је припадала Цариградском патријарху), тумачен и примењиван у зависности од црквено-политичке и историјске канонске могућности.²³

18 Adesi 1998, 57. Јевтић 2005, 118, 160.

19 Милаш 2004, I, 359-360.

20 Негман 1947, 533. Јевтић 2005, 120.

21 Orioli 1985, 615-627. Dvornik 1966, 37.

22 Милаш 2004, I, 360.

23 Јевтић 2005, 160-163.

Извори

- Code Théodosien livre XVI*, (2005): 1, 3, SC 497, Paris. Cerf.
Corpus Iuris Civilis, (1888): (Krueger Paul) Berolini.
Eusèbe de Césarée, (1958): *Histoire ecclésiastique*, SC 55, Paris. Cerf.
Јевтић, Атанасије (2005): Свештени канони Цркве, Београд, Слог „Братство” Св. Симеона Мироточивог.
Матија Властар Синтагма, (2013): САНУ, Београд. Службени гласник.
Милаш, Никодим (2004): *Правила православне цркве с тумачењима*, I, II, Београд-Шибеник. Истина.
Schoell Rudolfus, Kroll, Guilelmus (1899): *Corpus Iuris Civilis*, III, *Novelle*, Berolini.
Socrat de Constantinople, (2006): *Histoire Ecclésiastique*, SC 505, Paris. Cerf.
Sozomèn, (2008): *Histoire Ecclésiastique*, SC 516, VII, 9, Paris. Cerf
Hefele, Charles Joseph (1907): *Histoire des conciles*, I/1, Paris. Letouzey et Ané éditeurs.
Hefele, Charles Joseph (1907): *Histoire des conciles*, I/2, Paris. Letouzey et Ané éditeurs.
Hefele, Charles Joseph (1908): *Histoire des conciles*, II/1, Paris. Letouzey et Ané éditeurs.
Hefele, Charles Joseph (1908): *Histoire des conciles*, II/2, Paris. Letouzey et Ané éditeurs.

Литература

- Adesi, Giorgio Barone (1998): „L’urbanizzazione episcopale nella legislazione tardoimperiale”, *L’évêque dans la cité du IV au V siècle*, Actes de la table ronde organisée par l’Istituto patristico Augustinianum et l’École française de Rome (Rome, 1 et 2 décembre 1995), École française de Rome, Roma, 49-58.
Adesi, Girogio Barone (2014): „*Ecclesia catholica in republica: sulla configurazione etnica delle ecclesie dei barbari stanziati nell’impero romano*”, Atti dell’Accademia Costantiniana. XX Convegno internazionale. *Roma e barbari nella tarda antichità*, (Spello, 16-18 giugno 2011), 111-122.
Batiffol, Pierre (1914): *La paix constantinienne et le catholicisme*, Paris. Librairie Victor Lecoffre, J. Gabalda Éditeur.
Batiffol, Pierre (1924): „La prima cathedra episcopatus du Concile d’Elvire: répons a M. Jülicher”, *The Journal of Theological Studies*, Oxford, 26, 45-48.
Бумис, Ј. Панајотис (2011): *Канонско право*, Сарајево-Београд. Нови Сад: Artprint media.
Vogel, Cyrille (1979): „Circonscriptions ecclésiastiques et ressorts administratifs civils durant la première moitié du IV siècle [du concie de Nicée (325) au concile d’Antioche (341)]”, *La géographie administrative et politique d’Alexandre à Mahomet*, Strasbourg, 273-291.
Grenier, Albert (1873): „Vicus, vicani”, V, *Dictionnaire des antiquités et romaines*, V, Paris, 854-863.
Зизјулас, Јован (1997): *Јединство Цркве у Светој Евхаристији и у епископу у прва три века*, Нови Сад, Беседа.
Јањић, Драгана (2015): „Епископ и град”, *Историјски часопис*, LXIV, Београд, 33-42.

Јањић, Драгана, Ђокић, Небојша (2015): „Рафаило I једини србин васељенски патријарх”, Баштин, 39, 87-109.

Lampe, W. H. Geoffrey (1961): *A Patristic greek Lexicon*, Oxford. Oxford University Press.

Kaplan, Michel (2009): „Villes et campagnes à byzance du VI au XII siècle aspects économiques et sociaux”, *Città e campagna nei secoli altomedievali*, Spoleto, 495-536.

Kaplan, Michel (2017): „Les moines et les pouvoirs dans le monde byzantin à l'époque iconoclaste”, *Monacshesimi d'orient e d'occidente nell'alto medioevo*, I, 31 marzo – 6 aprile 2016, Spoleto, 1021-1057.

Острогорски, Георгије (1969): *Историја Византије*, Београд. Просвета.

Orioli, Giorgio (1985): „Gli arcivescovi maggiori origine ed evoluzione storica fino al secolo settimo”, *Apollinaris*, 58, 615-627.

Toutain, Jules (1873): „Pagani, Pagus”, *Dictionnaire des antiquités grecques et romaines*, VI, Paris, 273-276.

Троицки, В. Сергије (2008): *Изабране студије из црквеног права*, Београд. Гимназија у Смедереву.

Троицки, В. Сергије (2011): *Црквено право*, Београд. Правни факултет Универзитета у Београду.

Turner, Cuthbert Hamilton (1912): „Metropolitans and their jurisdiction in primitive canon law”, *Studies in early church history*, Oxford, 71-96. At the Clarendon Press.

Herman, Emilio (1947): „Appunti sul diritto metropolitico nella Chiesa bizantina”, *ОСР*, 13, 522-550.

Fliche, Augustin, Martin Victor, (1995): *Storia della chiesa*, II, Milano. Edizione San Paolo.

Dragana Janjić

**THE TERM OF METROPOLIS IN THE CANONS OF THE LOCAL
AND THE ECUMENICAL COUNCILS**

The development of the metropolitan institution according to the canons of the Church shows a mutual ekklicologic-canonical relationship based on the principle of the conciliarity, which associates the conciliar church organization with the secret of the Holy Trinity, the conciliar activity and the organization of the Church. The significance of the metropolitan structure of the Church is formulated by the canons of the local and the ecumenical councils, which regulate the supervision of bishops in the metropolitan area by the bishop, who occupied the first cathedral among them with the title of a metropolitan or bishop of the metropolitan, according to the political name of the capital (μητροπόλις), where the title of the bishop of the city was adapted to the political organization of the Empire.